

DE POSITIE VAN DE NEDERLANDSE VISSERIJ TEN OVERSTAAN VAN BENELUX.

Door **Mr J. H. KIEWIET DE JONGE**,
Voorzitter van de Stichting
van de Nederlandse Visserij.

Volgens het Protocol van de einde Juli 1950 te Oostende gehouden Ministeriële besprekingen is met betrekking tot de visserijproducten tussen partijen overeengekomen, dat in beginsel zal worden overgegaan tot een vrijmaking van het vervoer van visserijproducten tussen de drie landen en voorts, dat ter verwezenlijking van dit beginsel België zich gedurende een termijn, die loopt tot 1 Januari 1952 door organisatie van de productie en afzet aan het Nederlandse peil kan aanpassen. Naar deze gedachtegang zou per 1 Januari 1952 één vrije markt voor visserijproducten in de zin der Economische Unie in de drie landen zijn tegemoet te zien.

In de Belgische visserijkringen zijn tegen deze datum van 1 Januari 1952 vele stemmen opgegaan, is om het zo te noemen « de alarmklok geslagen ». Onder deze omstandigheden kan het slechts worden toegejuicht, dat het Internationaal Congres van de Zee de a.s. visserijbesprekingen in Oostende niet in de laatste plaats in het teken der Benelux heeft geplaatst en dat het vraagstuk bij die gelegenheid in zijn verschillende aspecten door sprekers uit België en Nederland zal worden belicht.

De opdracht aan schrijver dezes is als Nederlander zijn gedachten te geven vanuit de gezichtshoek der visserij als zodanig, vanuit het productie-aspect, waarbij uiteraard nimmer uit het oog kan worden verloren, dat aanvoer en afzet ten nauwste zijn verbonden.

Ter bepaling van de gedachtegang zal eerst in hoofdtrekken worden stil gestaan bij de historische ontwikkeling der visserij in beide landen, bij de samenstelling der vloten en van de aanvoer.

De historische ontwikkeling van de visserij in beide landen.

Historisch gezien was het uitgangspunt voor de visserij in Nederland en België hetzelfde. Van Calais tot aan de Waddenzee een vrijwel aaneengesloten duinenrij, in hoofdzaak

onderbroken door het Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilandengebied. In het gehele gebied was tot en met de twaalfde eeuw de visserij een vorm van kustvisserij, uitgeoefend met platgeboomde vaartuigen, welke naar type niet of weinig verschilden, of zij thuisbehoorden aan het vlakke strand langs de duinen, dan wel op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse stromen.

Het verschil tussen de visserij langs de duinenkust en die in de havens aan de rivieren kwam pas op, toen een deel van de visserij zeevisserij werd en het scheepstype daarmee in overeenstemming werd gebracht. De behoefte aan voor die tijd diepe havens was een gevolg van deze wijziging in de bouw van de vaartuigen.

De man, op wiens naam de stoot voor de overschakeling van een deel van de kustvisserij in de zeevisserij staat, is de veel omstreden figuur van Willem Beukelszoon, volgens de overlevering geboren in Biervliet in Zeeuws-Vlaanderen, het grensgebied tussen Holland en België. Zijn uitvinding, het haringkaken immers leidde tot bewerking van alle gevangen haring aan boord van het schip met als gevolg een meer uitgebreide bemanning en de invoering van een arbeidsverdeling. De gekaakte haring was bovendien met zout lange tijd te conserveren, zodat men langere tijd op zee kon blijven. Een en ander leidde weer tot de constructie van grote schepen, zgn. « buizen ».

België en Nederland hadden destijds gelijke kansen; Vlaanderen bevat immers grote inhammen en rivierarmen. Daarenboven waren aan de Vlaamse kust belangrijke visserijkernen aanwezig te Duinkerken, Oostende en Nieuwpoort, terwijl in de nabije koopsteden Brugge en Gent een grote vraag naar duurzame visserijproducten bestond. In beide landen ontstond een aanzienlijke haringdrijfnetvisserij.

Tussen de Vlaamse Zeevisserij en die van Holland en Zeeland bestond in de 15^e eeuw reeds contact, speciaal inzake de bescherming van de visserijschepen tegen vijanden ter zee. Vooral in de periode 1440-1445 heeft een sterke binding bestaan. Echter tot schade van de Vlaamse Zeevisserij waren de koopsteden dijkwijs meer bevorderaars van de haringvisserij in Zuid-Zweden dan van die in het eigen land; daarnaast maakte het volslibben van de rivierarmen in Vlaanderen aan goede havenruimte een einde.

Een ongelijke ontwikkeling begon toen bij het begin van de 80-jarige oorlog de Nederlandse vissersvloot een extra

stimulians kreeg door de in die tijd heersende voedselschaarste ; de oorlogstoestand maakte tezelfdertijd het vissen van de Vlamingen onmogelijk.

De situatie werd zó, dat

1. België een korte kustlijn kreeg, zonder behoorlijke havens (met uitzondering van Oostende).
2. Nederland een lange kustlijn overhield, waarvan de dorpen langs de duinen weliswaar geen havens bezaten, maar des te meer havens langs de vele riviermonden en rivierarmen, zoals de havens van Brielle, Schiedam, Rotterdam, Vlaardingén, Maassluis, Zierikzee en Enkhuizen.

Het gevolg was, dat na afloop van de 80-jarige oorlog aan de Vlaamse kust uitsluitend de kustvisserij in beperkte omvang was overgebleven, terwijl Nederland naast een kustvisserij een omvangrijke zeevisserij bezat, zowel op haring als op rondvis.

Behalve de visserij op de Noordzee werd door de inwoners van Zierikzee en Maassluis nog in omvangrijke mate de Ijslandvisserij uitgeoefend. Opgemerkt zij evenwel, dat naar totaal aantal schepen de haringdrijfnetvloot in de zeevisserij verreweg de belangrijkste was.

Tot in de tweede helft van de negentiende eeuw zijn in grote lijnen de vlootverhoudingen tussen beide landen ongewijzigd gebleven, in die zin, dat Nederland van de beiden de enige was, die er een grote zeevisserij op nahield.

In 1886 begon in Nederland het moderniseringsproces in de haringdrijfnetvisserij met de intrede van de zeillogger, in de 90-er jaren van diezelfde eeuw gevolgd door de stoomlogger en na de eerste wereldoorlog door de motorlogger. De ontwikkeling van dit scheepstype is nog steeds niet ten einde. Een parallel met deze ontwikkeling bestaat in België niet, omdat de drijfnetvisserij als zeevisserij daar tot heden niet wordt uitgeoefend.

In een andere tak van zeevisserij heeft de mechanisatie in België een andere ontwikkeling te zien gegeven dan in Nederland. Nederland bezat nog in de tweede helft van de 19^e eeuw naast de kustvisserij een aanzienlijke zeevisserij, België in hoofdzaak kustvisserij. De komst van de stoomtrawler gaf een concentratie van de zeevisserij te zien, zodanig dat visserijplaatsen als Middelharnis, Maassluis, Zwartewaal en dergelijke als visserijplaatsen voor verse vis geheel verdwenen.

Ymuiden werd de haven van de grote trawlvisserij in Nederland, waar later ook de motortrawler haar intrede deed.

Met de stoomtrawler en later met de motortrawler heeft ook België zich op het gebied van de zeevisserij begeven.

Ook daar werd het grootbedrijf in belangrijke mate in één haven geconcentreerd, met name in Oostende.

In het kader der historische ontwikkeling tenslotte nog deze opmerking, dat de Nederlandse visserij anders dan de Belgische in belangrijke mate steeds mede in het teken van de uitvoer heeft gestaan. Haar dienstbaarheid aan de voedselvoorziening beperkte zich niet tot het eigen volk.

De samenstelling van de vloten in de zeevisserij in beide landen.

Wij zagen in het voorgaande, dat in de structuur van de Nederlandse visserij in het verleden de haringdrijfnetvisserij een belangrijke plaats heeft ingenomen. Deze visserij is lange tijd uitsluitend een seizoenvisserij geweest; reeds generaties lang werd getracht dit seizoenbedrijf te combineren met een ander soort visserij, namelijk de beugvisserij en later ook met de trawlvisserij.

Dit laatste is tot op het huidige ogenblik slechts zeer ten dele gelukt, zodat de haringdrijfnetvisserij nog altijd voor $\frac{3}{4}$ gedeelte als seizoenbedrijf moet worden gezien.

De volgende belangrijke tak van visserij is de trawlvisserij, welke gesplitst kan worden naar de grote trawlvisserij, uitgeoefend door trawlers, welke zoals hierboven reeds werd vermeld, bijna uitsluitend in Ymuiden thuisbehoren en de kleine trawlvisserij, welke langs de gehele kust met kleine schepen wordt uitgeoefend en voor een belangrijk deel als kustvisserij is te beschouwen. Onder de kustvisserij moet tevens worden begrepen de garnalenvisserij, welke voor een deel als aanvulling van het trawlseizoen op verse vis moet worden gezien en voor een ander deel van de kleinste schepen als hoofdbedrijf.

Van groot belang is voorts de Ysselmeervisserij en de binnenvisserij. De afsluiting van een deel van de Zuiderzee heeft het Ysselmeer doen ontstaan, dat in plaats van een grote leverancier van garnalen en panharing thans grote aanvoeren van aal- en paling en snoekbaars te zien geeft.

Niet minder belangrijk zijn de oester- en mosselcultuur. Anders dan bij de overige visserijproducten heeft men hier

door intensieve arbeid kans gezien speciaal het oesterproduct meer en meer te veredelen, waardoor de Zeeuwse oester in West-Europa een uitstekende reputatie heeft.

Een overzicht van de samenstelling van de Nederlandse zeevissersvloot, ontleend aan Jaarcijfers over de Visserij gedurende het jaar 1949 volgt hieronder :

Zeevisserij.

	Soort schip	Aantal	Bruto tonnenmaat
a.	Stoomtrawlers	63	16.357
b.	Motortrawlers	9	2.419
c.	Stoomloggers (drijfnetvisserij)	27	5.112
d.	Motorloggers (idem)	178	} 32.094
e.	Motorloggers (trawl)	44	
f.	Motorkotters	171	6.732
g.	Motorvaartuigen 7-40 ton	269	6.672
h.	Idem beneden 7 ton	16	86
i.	Zeil- en roeiboten	12	86
		— —	
		789	

Hierbij zij opgemerkt, dat buiten beschouwing is gelaten de visserij in Dollard, Eems, Lauwerzee, Waddenzee, Zuid-Hollandse en Zeeuwse stromen, alsmede de Ysselmeervisserij, welke gezamenlijk ongeveer 1400 vaartuigen omvatten.

Een groot deel van de kustvisserij komt dus niet in bovenstaande cijfers voor.

Volgens gegevens, voor België ontleend aan het Jaarverslag van de Nationale Federatie van het Visserijbedrijf, de Vishandel en de Visnijverheid, bestond de Belgische vloot in 1949 uit de navolgende aantallen schepen ; achter de Belgische schepen staan in overeenkomstige categoriën ingedeeld de Nederlandse zeevissersvaartuigen vermeld (excl. de kleine kustvisserij).

Numerieke sterkte	België	Nederland
I. (—80 PK)	187	169
II. (80-119 PK)	81	186
III. (120-239 PK)	115	171
IV. (240-349 PK)	51	78
V. (boven 349 PK)	27	60
	— —	— —
	461	664

De Belgische vloot is vrijwel uitsluitend voor de trawlvisserij ingericht en komt voor 1949 tot een totaal aantal van 461 schepen, tegen de Nederlandse vloot van 664 schepen, waaronder 205 drijfnetschepen, waarvan er ongeveer een 60-tal in de winter ook ter trawlvisserij gaan.

De samenstelling van de aanvoeren in beide landen.

AANVOER IN KG. IN 1949

Bodemvis.	België	Nederland
Yslandse kabeljauw	3.989.702	} 2.707.923
Yslandse schelvis	2.000.233	
Andere kabeljauw	5.310.298	2.502.261
Andere schelvis	1.085.057	3.694.083
Schol	3.798.542	10.055.430
Rog	3.926.076	177.649
Tarbot	874.277	549.517
Tong	3.198.796	2.709.523
Wijting	3.177.675	3.373.746
<hr/>		
Totaal bodemvis :	39.689.888	37.699.133
<hr/>		
Pelagische vis.		
Volle haring	9.227.221	29.303.179
IJle haring	7.595.039	6.914.357
Gezouten haring	—	73.813.749
Spröt	2.118.573	502.342
<hr/>		
Garnaal	1.796.133	3.508.238

Deze tabel schildert duidelijk de verschillen in aanvoer van de beide vissersvloeden. Wat de bodemvis betreft ontlopen de aanvoeren van beide landen elkaar weinig, vooral niet wanneer de IJlandse kabeljauw en schelvis buiten beschouwing wordt gelaten. Ook binnen de aanvoer van bodemvis stemt de verhouding tussen rondvis en platvis vrijwel overeen, zij het ook, dat incidentele vissoorten binnen de groepen sterk variëren. Zo neemt in Nederland de schol-aanvoer ruim 25% van de totale aanvoer aan bodemvis voor haar rekening, tegen in België nog geen 10%.

Geheel anders ligt het beeld bij de pelagische vissoorten. Daar ligt het overwicht in de totale aanvoer aan pelagische vis zeer duidelijk aan Nederlandse zijde. Dit is zo wel het

geval bij de volle haring, waar de Belgische aanvoer nog geen derde van de Nederlandse aanvoer bedraagt, als bij gezouten haring waar in het geheel geen Belgische aanvoer tegenover staat.

Bij de aanvoer van ijle haring liggen voorts de posities ongeveer gelijk, terwijl de sprotaanvoer, hoewel gering in verhouding tot de totale haringaanvoer, in België ongeveer het viervoud bedraagt van die in Nederland.

Tenslotte de garnalen. Deze geven tussen de beide landen een verhouding te zien van 1 : 2, waaruit blijkt, dat dit gezien de verhouding van de lengte van de kust in beide landen, voor België een belangrijk artikel is.

Een vrije Benelux-markt voor visserijproducten.

Het vorengaande leert, dat de structuur der visserij in elk van de beide landen ongelijk is. E zijn verschillende takken van visserij in Nederland, welke in België in het geheel niet of slechts in geringe mate worden uitgeoefend. Hier zijn allereerst de IJsselmeervisserij en de binnenvisserij te noemen, twee takken van bedrijf, welke grote hoeveelheden paling en snoekbaars en diverse witvissoorten opleveren. De palingvangst, alsmede een gedeelte van de snoekbaars-aanvoer vinden in Nederland gereede afzet. Voor een gedeelte van de snoekbaarsvangst zowel als voor de afzet van baars, snoek, voorn en brasem is uitbreiding van het afzetgebied zeker welkom en daarmee een vrije Beneluxmarkt, zonder dat dit schade voor de Belgische visserij zal betekenen. Hetzelfde geldt voor de mosselen en de oesters, de cultuurproducten uit de Zeeuwse stromen; zij vonden reeds in België een goede markt. Ten aanzien van het zeer belangrijke product, de Nederlandse gezouten haring geldt, dat het desbetreffende Belgische contingent steeds ruim is geweest, zodat hier praktisch van geen beperking sprake was. Een vrije Beneluxmarkt zal hier wezenlijk geen verandering brengen. In dit verband zij niet nagelaten er op te wijzen, dat volgens de ervaring in Nederland het verbruik van maatjesharing stimulerend werkt op het verbruik van vis in het algemeen. Een uitbreiding van het verbruik van de Hollandse maatjesharing in België zou naar deze Nederlandse ervaring dus de zeevisserij in beide landen ten goede komen.

Op het gebied van de sprot-aanvoer neemt België een vol-

strekt leidende positie in. In Nederland is deze visserij van geringe omvang. Tot zover geen moeilijkheden.

Het vraagstuk, hetwelk ons bezig houdt, raakt in feite het gemeenschappelijke terrein der trawlvisserij en is dus in het licht van de totale visserijen in beide landen naar zijn werkingssfeer beperkt. Het gaat om drie gebieden, nl. van de demersale vissoorten, de garnalen, de verse en de ijle haring.

De huidige gehele aanvoer van demersale vissoorten is nog geen 80 miljoen kg. per jaar, bij een afzetgebied, hetwelk in rond getal 20 miljoen verbruikers vertegenwoordigt. Het zou dus gaan om een gemiddelde jaarlijkse consumptie aan demersale vis van ongeveer 4 kg per hoofd van de bevolking.

Uitgaande van een gemeenschappelijke aanvoer van 5,3 miljoen kg aan garnalen in Nederland en België, hetwelk in feite neerkomt op 2 miljoen kg garnalenvlees, zou het hier gaan om een verbruik van 100 gram per jaar per hoofd van de bevolking. Ten aanzien van de verse en de ijle haring kan het volgende worden gezegd :

Voor de Nederlandse zeevisserij is verse volle haring van zeer grote betekenis ; dit geldt zowel voor de trawlvisserij als voor de haringdrijfnetvisserij. Men dient er evenwel rekening mede te houden, dat de periode van aanvoer van verse haring door beide takken van bedrijf een verschillende is. Het hoofdseizoen van de trawlers valt namelijk in de maanden Juli, Augustus en September en de eerste helft van October, terwijl de drijfnetvisserij de meeste verse haring aanvoeren in het tijdvak 15 October-15 December. Daaruit volgt, dat de haring van de Nederlandse trawlers in dezelfde tijd aankomt als die van de Belgische trawlers en dat alleen de door deze Nederlandse trawlers aangevoerde haring in concurrentie zou kunnen treden met de in België aangevoerde verse haring.

In welke mate vallen de aanvoeren samen ?

In België werd in 1949 aangevoerd ruim 9 miljoen kg verse haring. In Nederland bedroeg dit ruim 29 miljoen kg, waarvan 8,5 miljoen kg door de drijfnetvisserij, zodat overblijft een aanvoer, naar tijdsorde tegelijk met de Belgische van 20,5 miljoen kg. Neemt men voorts in aanmerking, dat in 1949, behalve naar België, ruim 11 miljoen verse volle haring werd geëxporteerd en nog ruim 2 miljoen kg naar de vismeelfabrieken werd verkocht, dan is aan te nemen, dat ongeveer 10 miljoen kg verse haring overgebleven zijn voor verbruik

in Nederland en België, waarin de afname door visconservenfabrieken is begrepen. De Nederlandse uitvoerstatistiek geeft aan, dat bijna 1,5 miljoen kg verse haring naar België werd geëxporteerd, doch dit heeft voor een gedeelte ook van drijfnetharing plaats gevonden.

Bezien wij de totaalcijfers in 1949, dan zouden in Nederland en België samen in de zomermaanden en de herfst tot 15 October ongeveer 19 miljoen kg moeten worden geconsumeerd, na 15 October nog 5 miljoen kg. Deze gehele consumptie, welke voor een groot gedeelte in gestoomde vorm kan geschieden, vertegenwoordigt dan nog geen 1,5 kg per hoofd van de bevolking.

T. a. v. van de ijle haring bestaat in Nederland de indruk, dat de vangsten van jaar tot jaar geleidelijk afnemen en verder, dat dit visserijproduct de waarde van de volle verse haring en van de gezouten haring ongunstig beïnvloedt. Het mag betwijfeld worden, of voor een hoeveelheid in beide landen zo groot als in 1949, afzet gevonden kan worden.

De cijfers met betrekking tot de gemiddelde jaarlijkse consumptie per hoofd van de bevolking t.a.v. de demersale vis, de garnalen en de verse haring hier weergegeven, kunnen onmogelijk gezegd worden buiten het bereik van iedere mogelijkheid te liggen.

Zuiver quantitatief gesproken en dus naar de vangstcapaciteit der huidige vloten in Nederland en België kan bij een totale bevolking der drie landen van 20 miljoen niet gezegd worden, dat er aanleiding is met betrekking tot één vrije Beneluxmarkt voor deze visserijproducten de alarmklok te slaan.

Naast het quantitatieve is er het voor ons belangrijke vraagstuk van het kostprijs-aspect.

Het is ons niet gelukt op het gebied van de kostprijs tot vergelijkende cijfers te komen; in Nederland kennen wij op dit gebied de werkzaamheden van het Landbouw-Economisch Instituut dat voor vele takken van visserij kostprijs-onderzoekingen instelt. We hebben de indruk, dat zodanige onderzoekingen tot dusverre in België niet plaats vonden. Bij gebrek van dit vergelijkingsmateriaal hebben wij ons tevreden moeten stellen met de gemiddelde opbrengstcijfers in de beide landen, daarbij uitgaande van de fictie, dat er in beide landen ongeveer een zelfde verband bestaat tussen de verkoopprijs van het product en de kostprijs.

Vergelijkend materiaal op grote schaal hadden wij evenmin, zodat wij ons tevreden hebben moeten stellen met een achtstal maandpublicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek over het jaar 1950. Deze publicaties geven een vergelijking van de gemiddelde prijzen van enkele vissoorten aan de afslagen per kg in Nederland, België, Engeland, Schotland en Zweden.

Uit deze cijfers blijkt, dat met uitzondering van de verse haring, de gemiddelde afslagprijs in België hoger ligt dan die in Nederland. Over het algemeen bedraagt het verschil slechts enkele centen per kg, voor de verschillende soorten, variërend van f. 0,03 per kg voor schelvis en f. 0,04 voor schol tot f. 0,09 per kg voor kabeljauw. Slechts tong vertoont in 1950 een groter verschil, namelijk van f. 0,24 per kg, hetgeen neerkomt op ruim 15 % van de prijs op de afslag. Aangezien ook in 1949 de Belgische prijs voor tong beduidend boven die in Nederland lag, zou daaruit kunnen blijken, dat de prijzen van tong in België naar verhouding hoog zijn. Wij zijn evenwel van mening, dat dit prijsverschil voor een bij uitstek luxe vissoort als tong geen ernstige zaak is.

De transportkosten van Nederland naar België zijn hoog en bovendien is de handel gewend op deze vissoorten een aanmerkelijke handelswinst te nemen, zodat het prijsverschil voor de consument veel minder spreekt en misschien zelfs gedeeltelijk door de handelsmarge wordt opgevangen.

Een vergelijking van de prijzen, welke de verse haring in beide landen bereikte, komt voor 1950 op gemiddeld nog geringere afwijkingen dan voor de andere vissoorten. Overigens is uit besprekingen in 1950 gevoerd tussen Belgische en Nederlandse reders bekend, dat de opvangprijzen, welke men zich dacht voor het seizoen 1950, weinig van elkaar verschilden.

Tot op het bewijs van het tegendeel zijn wij geneigd in het prijs-aspect op zichzelf zomin als in het quantitatief aspect obstacles voor een vrije Benelux-markt te zien. In beide opzichten bestaat bij schrijver dezes de indruk, dat het « economisch klimaat » niet ongunstig is. Deze uitspraak betekent echter niet, dat hiermede van deze zijde het laatste woord gezegd is, en dat de Nederlandse trawlvisserij het zou toejuichen, indien zonder meer van vandaag op morgen de vrije Benelux-markt in het leven werd geroepen. Hier gaan de gedachten in de richting van een prijs- en marktregeling, van een « bodem » in de markt.

De aard van diverse visserijproducten maakt een « bodem » onmisbaar.

Wij denken hier in de richting van minimum-prijzen bij de aanvoer, omdat door de onelastische vraag naar het product een te grote aanvoer onmiddellijk een prijsdaling tengevolge heeft, welke in geen verhouding staat tot de productiekosten. Vandaar, de noodzaak van maatregelen ter bescherming van de productiekosten, met name in de vorm van minimum-prijzen. In Nederland is deze maatregel op het terrein van de gezouten haring reeds vele jaren met succes toegepast, en gedurende de laatste jaren eveneens op het terrein van de verse zeevis en verse haring. Deze maatregel in zijn consequenties leidt tot een bewust beleid ten aanzien van de bestemming van de overschotten, t.w. dat gedeelte van de aanvoer, hetwelk de minimumprijs niet behaalt en daarom tot vismeel zal moeten worden verwerkt (dan wel een andere bestemming zal moeten vinden).

Het is duidelijk, dat het hier bedoelde producentenbeleid in het geval ener Benelux-markt in beide landen gemeenschappelijk zou moeten worden gevoerd. Een « bodem » in de markt in slechts één van beide landen zou op ieder ogenblik vanuit het andere land kunnen worden ondergraven. Daarentegen zou een gemeenschappelijk beleid ten aanzien van de minimum-prijzen en ten aanzien van de bestemming der overschotten, gegeven de vorenbeschreven situatie ten aanzien van de vloten, de quantiteiten in aanvoer en de gemiddelde prijzen, het vereiste gunstige, « economische klimaat » practisch gesproken verzekeren.

Nu is het weer zo, dat het onderhavige beleid alleen dan met succes kan worden bekroond, indien er een grote mate van samenwerking tussen de betrokken bedrijfsgenoten bestaat. Op de grondslag van vrijwillige samenwerking zijn in dit opzicht in Nederland bevredigende resultaten bereikt. En bovendien is er het Bedrijfschap voor Visserijproducten om regelend op te treden, wanneer de grondslag der vrijwillige samenwerking onvoldoende is verzekerd.

In het kader ener vrije Benelux-markt zal deze gedragslijnen behoefte van de trawlvisserij van beide landen onmisbaar zijn. Hiervoor is in beide landen een voldoende organisatorische apparatuur nodig. De waarheid gebiedt te zeggen, dat dit naar onze indruk in België nog in onvoldoende mate het geval is. In deze richting wijst ook de desbetreffende in de

aanhef aangehaalde paragraaf van het Oostendse Protocol. Het is in het wederzijdse belang in deze leemte spoedigst te voorzien. Anders immers zal de vereïste hierboven bedoelde samenwerking niet zijn te verwezenlijken, in verschillende opzichten tot schade van elk van beide partijen. In dit verband zou een gelukkig resultaat van de a.s. Congresdagen in Oostende zijn, dat tussen de bedrijfsgenoten in de betrokken kringen van de visserij in beide landen van stond af aan een begin werd gemaakt met een geregeld onderling contact.

Het is duidelijk, dat dit contact in samenwerking zich niet zal kunnen beperken tot de gemeenschappelijke « bodem » in de markt en hetgeen daarmee direct samenhangt. Het toekomstig visserijbeleid in de beide landen zal in het geval ener vrije Benelux-markt in algemene zin moeten worden gecoördineerd. Onze voorafgaande beschouwingen zijn uitsluitend afgestemd op de toestand en de verhoudingen van het heden. Het streven zal er uiteraard op moeten zijn gericht om de afzetmogelijkheden zoveel mogelijk te verbeteren en te versterken. In dit verband denken wij o.a. aan nieuwe mogelijkheden, welke volgens wetenschappelijke onderzoekingen met betrekking tot de bestemming van het visserijproduct in het verschiet liggen. Wij weten verder, dat een intensieve propaganda t.a.v. de afzet zeer stimulerend kan werken. Indien men er in zou slagen het visverbruik per hoofd van de bevolking in de drie Benelux-landen met één kg. verse zeevis en 1 kg. verse haring per jaar op te voeren en bovendien in België en Luxemburg de bevolkingen in gelijke mate « maatjes-minded » te maken als in Nederland, dan zou het perspectief in de zeevisserij voor de wederzijdse productie-apparaten zonder twijfel gunstig zijn.

In dit verband gaan de gedachten bovendien naar de mogelijkheid van het creëren van een additionele vraag naar vis van de verse visgronden, die goedkoper kan worden geproduceerd en aan groepen met een lagere koopkracht ter beschikking kan worden gesteld. Het is niet onmogelijk, dat een deel van de Ysland-vis aan de vraag, voortspruitend uit deze additionele behoefte, kan voldoen.

Tenslotte zij niet nagelaten op te merken, dat de wisselwerking, welke de aanvoeren in beide landen op elkander zal hebben, een gunstige invloed zal blijken te hebben. Het is niet aan te nemen, dat de aanvoerbeweging in beide landen geheel parallel zal verlopen. In het algemeen zal

uitbreiding van het aantal aanvoerplaatsen tegenover de totale markten bevorderlijk zijn aan een betere spreiding naar hoeveelheden en naar soorten. De hieruit voortvloeiende betere sortering zal verhoging van het visverbruik in de hand werken.

Met het oog op de aanstaande gedachtewisseling in Oostende veroorloven wij ons de in het vorengaande gevolgde algemene lijn van gedachten samen te vatten in de navolgende conclusies :

1. De Belgische en de Nederlandse visserij vullen elkaar aan door haar verschillende structuur.
2. De takken van visserij, met inbegrip van de Zeeuwse oester- en mosselculturen — welke uitsluitend in Nederland worden uitgeoefend — zullen bij het in het leven roepen van één vrije Benelux markt wellicht zijn gebaat, zonder dat de Belgische visserij daardoor wordt geschaadt.
3. De gemeenschappelijke trawlvisserij zal bij een vrije Benelux markt zijn gebaat, mits met betrekking tot minimumprijzen (opvangprijzen) gemeenschappelijke regelingen in het leven worden geroepen.
4. Door aanvoer van de Nederlandse en Belgische visserijvloot voor een gemeenschappelijke Benelux markt zal door spreiding van de aanvoer naar soort en hoeveelheid het assortiment voor de consument verbeteren.

*
**

Selon le protocole de la conférence des ministres de Bénélux, tenue à Ostende en juillet 1950, il sera procédé en principe à la libération des échanges de poissons et produits de la pêche entre les deux pays. En vue de cette libération, la Belgique obtint un délai jusqu'au 1er janvier 1952 pour adapter le niveau de son économie de la pêche à celui de la pêche hollandaise par l'organisation de sa production et de sa distribution. Il faut donc déduire de ces stipulations qu'à partir du 1er janvier prochain le marché belgo-hollandais des poissons et produits de la pêche sera unifié, conformément aux principes de l'Union Economique.

Cette date du 1er janvier 1952 rencontre une forte opposition dans les milieux de la pêche belge. Le Congrès de la Mer a donc été bien inspiré en portant ce problème controversé à son programme, donnant ainsi l'occasion à des ora-

teurs des deux pays d'en définir les divers aspects et de procéder à un libre échange de vues.

L'auteur de ces lignes a pour mission de formuler l'opinion des milieux de la pêche hollandaise. Pour bien situer le problème, il a cru utile d'esquisser d'abord l'évolution historique de la pêche dans les deux pays.

L'évolution historique.

Historiquement, les pêches belge et hollandaise ont une base commune, notamment la ligne des dunes qui s'étend de Calais à la Waddensee, interrompue seulement par les îles de la Zélande et de la Hollande méridionale. Jusqu'à la fin du XIIe siècle, cette pêche belgo-hollandaise était simplement une pêche côtière, exercée au moyen de bateaux plats dont le type différait peu de celui utilisé pour la pêche fluviale de la Zélande et de la Hollande méridionale. La différence entre la pêche le long des dunes et la pêche fluviale ne se manifesta qu'au moment où une partie de la pêche évolua vers la pêche maritime proprement dite.

L'homme qui donna l'impulsion à cette évolution s'appela Willem Beukelszoon. Son invention, le caquage du hareng, permit de travailler le hareng à bord même des navires, ce qui nécessita des équipages plus nombreux et l'introduction d'une division du travail. Le hareng caqué étant salé, il pouvait se conserver plus longtemps, ce qui permit de rester plus longtemps en mer. Cette évolution amena la construction de navires plus grands, les « buizen ».

A cette époque, les deux pays avaient des chances égales. La Flandre disposa d'estuaires et de bras de fleuves, la côte flamande compta de nombreux centres de pêche (notamment à Dunkerque, à Ostende et à Nieuport) et l'écoulement des apports était assuré par la proximité des riches villes marchandes de Bruges et de Gand. Les deux pays virent naître une importante pêche harengière au filet dérivant.

L'évolution inégale ne commença qu'au début de la guerre de 80 ans. La pêche néerlandaise fut stimulée par la pénurie alimentaire de cette époque troublée. Par contre, les hostilités empêchèrent le développement de la pêche flamande. Par la suite la situation évolua de la façon suivante :

— La Belgique vit sa ligne côtière se raccourcir et ne disposa plus que d'un seul port convenable, Ostende;

— La Hollande obtint une longue ligne côtière. Il est vrai que les villages hollandais dans les dunes ne disposèrent pas de ports, mais ceux-ci étaient d'autant plus nombreux dans les estuaires et bras de fleuves (Brielle, Schiedam, Rotterdam, Vlaardingen, Maassluis, Zierikzee, Enkhuizen, etc.).

A la fin de la guerre de 80 ans, la côte flamande ne compta plus qu'une petite pêche côtière, alors que la Hollande vit s'épanouir, en dehors de sa pêche côtière, une importante pêche maritime aussi bien au hareng qu'au poisson de fond.

Jusque dans la seconde moitié du XIXe siècle, cette situation resta en grande partie inchangée. Seule la Hollande disposait d'une importante pêche maritime.

En 1886, commença la modernisation de la pêche haren-guière hollandaise au filet dérivant. Les « loggers » à voiles firent leur apparition, suivis dans la dernière décade du XIXe siècle par les « loggers » à vapeur et, après la première guerre mondiale, par les « loggers » à moteur. Une évolution similaire n'existe pas en Belgique, la pêche au filet dérivant n'étant pas exercée dans ce pays.

Dans une autre branche de la pêche maritime, la mécanisation donna lieu également à une évolution différente. Jusque dans la seconde moitié du XIXe siècle, la Hollande avait à la fois une pêche côtière et une importante pêche maritime, alors que la pêche belge demeurait en majeure partie une pêche côtière. C'est avec les chalutiers à vapeur, et plus tard avec les chalutiers à moteur que la Belgique s'engagea à son tour dans la grande pêche maritime. En Belgique comme en Hollande, cette évolution provoqua la concentration de la pêche hauturière dans un seul port, respectivement Ostende et Ijmuiden.

La composition des flottes dans les deux pays.

Nous venons de voir que la pêche haren-guière au filet dérivant occupe depuis des siècles une place importante dans l'ensemble de la pêche hollandaise. L'autre branche importante de celle-ci est la pêche au chalut. Elle se subdivise en pêche hauturière, centrée sur Ijmuiden, et en pêche côtière, exercée tout le long de la côte.

Voici la composition de la flottille hollandaise en 1949 :

Types de navires	Nombre	Tonnage brut
Chalutiers à vapeur	63	16.357
Chalutiers à moteur... ..	9	2.419
Loggers à vapeur (pêche au filet dérivant)	27	5.112
Loggers à moteur (idem)	178	32.094
Loggers à moteur (pêche au chalut)	44	
Kotters à moteur	171	6.732
Navires à moteur de 7 à 40 tonnes	269	6.672
Idem en dessous de 7 tonnes	16	86
Bateaux à voiles et à rames	12	86
	789	

A noter que les chiffres susmentionnés ne concernent que la pêche maritime et ne font donc pas état de la pêche dans le Dollard, le Eems, le Lauwerzee, le Waddenzee, les fleuves de la Zélande et de la Hollande méridionale, ainsi que de la pêche très importante dans le Ysselmeer (l'ancienne Zuiderzee), représentant dans l'ensemble environ 1.400 petites unités.

Selon les données que nous empruntons au rapport annuel de la Fédération Nationale de la Pêche, du Commerce et de l'Industrie du Poisson, la flottille belge se composait en 1949 comme suit (nous mettons en regard les effectifs hollandais — à l'exclusion toujours de notre petite pêche côtière — répartis selon le même critère de la force motrice) :

Force numérique	Belgique	Hollande
(— 80 C. V.)	187	169
(80 - 119 C. V.)	81	186
(120 - 239 C. V.)	115	171
(240 - 349 C. V.)	51	78
(au dessus de 349 C. V.	27	60
	461	664

La flotte belge, organisée exclusivement pour la pêche au chalut, comptait donc en 1949, 461 unités et la flotte hollandaise 664, dont 205 organisées pour la pêche au chalut dérivant. Une soixantaine de ces dernières pratiquent en hiver la pêche au chalut.

La composition des apports dans les deux pays.

APPORTS EN KG. EN 1949.

	Belgique	Hollande
Poisson de fond		
Cabillaud islandais	3.989.702	} 2.707.923
Eglefin islandais	2.000.233	
Autre cabillaud	5.310.298	2.502.261
Autre églefin	1.085.057	3.694.083
Plie	3.798.542	10.055.430
Raie	3.926.076	177.649
Turbot... ..	874.277	549.517
Sole	3.198.796	2.709.523
Merlan	3.177.675	3.373.746
Tot. poisson de fond... ..	39.689.888	37.699.133
Poisson pélagique		
Hareng plein	9.227.221	29.303.179
Hareng guai	7.595.039	6.914.357
Hareng salé	—	73.813.749
Esprot... ..	2.118.573	502.342
Crevettes	1.796.133	3.508.238

Les apports de poisson de fond diffèrent peu, surtout quand on fait abstraction de la pêche islandaise, mais dans le domaine de la pêche pélagique la Hollande possède une très nette prépondérance. Enfin, en ce qui concerne la crevette, le rapport est de 1 à 2. Tenant compte du fait que le littoral belge est beaucoup plus petit que celui de la Hollande, il faut conclure que la pêche crevettière présente pour la Belgique un intérêt très spécial.

Un marché Bénélux libre pour les produits de la pêche.

La structure de la pêche dans les deux pays est différente, non seulement par suite de l'importance beaucoup plus grande de la pêche harenguière en Hollande et de l'existence dans ce pays d'une pêche très développée au filet dérivant, mais aussi parce que certaines branches de la pêche exploitées en Hollande ne se retrouvent pas en Belgique, notamment la pêche sur le Ysselmeer et la pêche intérieure (anguilles, sandres, perches, brochets, gardons et brèmes). Dans ces derniers secteurs, un marché unifié ne causerait donc

aucun préjudice à la pêche belge et il en serait de même pour les cultures hollandaises de moules et d'huîtres, qui, n'existant pas en Belgique, ont de tout temps trouvé un excellent débouché chez nos voisins.

En ce qui concerne le hareng salé, produit extrêmement important pour la pêche hollandaise, le contingent d'importation accordé par la Belgique a toujours été très large, en sorte que l'on ne saurait parler de restriction. Un marché unifié ne changerait donc rien à une situation de fait qui a toujours existé. A signaler que, selon l'expérience hollandaise, la consommation de maatjes (hareng vierge) constitue un stimulant précieux pour la consommation de poisson en général et que l'élargissement de la consommation de maatjes en Belgique bénéficierait donc à la pêche maritime des deux pays.

En ce qui concerne l'esprot, la Belgique occupe une position prédominante, alors que cette pêche a peu d'ampleur en Hollande. Dans ce secteur aussi, aucune difficulté n'est à prévoir.

Le problème se présente tout autrement quand on aborde le secteur commun de la pêche au chalut. La controverse sur le marché unifié se limite en réalité aux trois pêches exercées dans ce secteur, notamment la pêche au poisson de fond, à la crevette et au hareng frais.

L'apport belgo-hollandais de poisson de fond n'atteint pas 80 millions de kg. par an, alors que le marché unifié compterait près de 20 millions de consommateurs, soit une consommation annuelle moyenne de moins de 4 kg. par tête d'habitant.

L'apport commun de crevettes se situe à environ 5,3 millions de kg., soit après épluchage 2 millions de kg. Il s'agit donc ici d'une consommation de 100 grammes par an et par tête d'habitant.

Pour la pêche hollandaise le hareng frais plein, aussi bien chaluté que pris au filet dérivant, présente une grande importance. A noter que les deux méthodes de pêche ont une période d'apport différente. La saison principale des chalutiers s'étend de juillet à la première moitié d'octobre, alors que la pêche au filet dérivant apporte le hareng frais du 15 octobre au 15 décembre. Il s'en suit que le hareng chaluté néerlandais est apporté à la même époque que celui des cha-

lutiers belges et que seul ce hareng peut entrer en concurrence avec le hareng plein apporté en Belgique.

En Belgique, en 1949, l'apport de hareng frais plein était d'un peu plus de 9 millions de kg. En Hollande, cet apport était de 29 millions de kg., dont 8,5 millions de kg. apportés par la pêche au filet dérivant, en sorte qu'il reste pour la période coïncidant avec la pêche belge 20,5 millions de kg. Toujours pendant la même année, la Hollande exporta plus de 11 millions de kg. de hareng frais plein vers d'autres pays que la Belgique et céda plus de 2 millions de kg. aux usines de farine de poisson. Il resta donc un reliquat d'environ 10 millions de kg. de hareng frais plein pour la consommation en Hollande et en Belgique, y compris les achats des usines de conserves. La statistique hollandaise indique qu'en 1949 près de 1,5 millions de kg. de hareng frais furent exportés vers la Belgique, mais une partie de ces exportations est composée de hareng pris au filet dérivant. En examinant les chiffres totaux de 1949, on constate qu'en Belgique et en Hollande pris ensemble, pendant les mois d'été et en automne jusqu'au 15 octobre environ, 19 millions de kg. doivent être consommés et après le 15 octobre encore 5 millions de kg. Cette consommation, qui peut être réalisée en grande partie sous forme de hareng fumé, ne représente que 1,5 kg. par tête d'habitant.

En ce qui concerne le hareng vide, on estime dans les milieux hollandais que cette pêche diminue d'importance d'année en année, qu'elle influence défavorablement le marketing du hareng frais plein et du hareng salé et qu'à l'avenir les quantités prises par les deux pays en 1949 trouveront difficilement acquéreur.

Ces chiffres en ce qui concerne la consommation annuelle moyenne par tête d'habitant sur un marché unifié de 20 millions d'habitants se situent donc certainement dans les limites du possible, aussi bien pour le poisson de fond que pour les crevettes et le hareng frais. Au point de vue purement quantitatif et d'après la capacité actuelle de capture des deux flottes, il n'y a donc aucune raison de s'alarmer, mais à côté de l'aspect quantitatif il y a l'aspect important des coûts d'exploitation.

Dans ce domaine, il ne nous a pas été possible d'obtenir des chiffres comparatifs. Notre Institut Economique Agri-

cole (Landbouw-Economisch Instituut) entreprend des recherches au point de vue coûts d'exploitation dans plusieurs branches de notre pêche maritime, mais nous avons l'impression que jusqu'ici de semblables recherches n'ont pas été entreprises en Belgique. A défaut de ce matériel comparatif, nous avons dû nous limiter à comparer des prix moyens obtenus en minque, en partant de la fiction que dans les deux pays le rapport entre le prix de vente et le prix coûtant est le même. Et encore, ce matériel comparatif est assez limité. Nous avons dû nous contenter d'une huitaine de publications mensuelles de notre Bureau Central de la Statistique pour l'année 1950. Ces publications donnent une comparaison des prix moyens de certaines espèces en Hollande, en Belgique, en Angleterre, en Ecosse et en Suède. Il en résulte qu'à l'exception du hareng frais le prix moyen en minque est plus élevé en Belgique qu'en Hollande, mais qu'en général la différence n'est que de quelques cents, variant entre 3 cents pour l'églefin, 4 cents pour les plies et 9 cents pour le cabillaud. Pour les soles seulement, la différence en 1950 était plus grande, notamment 24 cents par kg.

Le coût du transport vers la Belgique est élevé et le commerce est habitué à prendre une marge de bénéfice considérable sur les espèces que nous venons de citer. Pour le consommateur, la différence de prix est donc beaucoup moins sensible. Elle est même peut-être résorbée en partie par la marge commerciale.

Une comparaison des prix obtenus pour le hareng frais dans les deux pays en 1950 donne en moyenne des écarts encore plus modérés. En outre, il a été démontré lors des pourparlers engagés entre armateurs belges et hollandais en 1950 que les « opvangprijzen » envisagés pour la saison 1950 ne présentaient qu'une petite différence.

Jusqu'à preuve du contraire, nous sommes enclins à ne voir aucun obstacle réel à l'unification du marché, ni sous l'aspect des prix coûtants, ni sous l'aspect quantitatif. L'auteur de ces lignes estime que sous ces deux aspects le climat économique n'est pas défavorable.

Mais il ne faudrait pas déduire de cette conclusion que le dernier mot soit dit dans cette question et que la pêche hollandaise au chalut souhaite une unification du marché du jour au lendemain. Notre pêche s'intéresse surtout à une

réglementation des prix et du marché. Etant donné que le peu d'élasticité de la demande provoque immédiatement un effondrement des prix au moment de gros apports, elle désire protéger les coûts de production par des prix minima. Cette formule est appliquée chez nous, avec succès d'ailleurs, depuis plusieurs années dans le secteur du hareng salé et depuis quelques années également dans le secteur du poisson de mer frais et du hareng frais. Elle nécessite une politique bien déterminée quant à l'affectation à donner au reliquat, c'est-à-dire à la partie des apports qui n'atteint pas le prix minimum.

Il est évident que dans le cas d'un marché unifié, la politique des prix minima devrait être appliquée de façon concertée dans les deux pays, sans quoi le « plancher » établi dans l'un des pays pourrait être crevé à tout moment par l'autre pays. Par contre, étant donné la situation actuelle des deux flottilles, les quantités apportées et le niveau des prix moyens, une politique commune à l'égard des prix minima et de l'utilisation des reliquats assurerait sans doute un climat favorable. Mais cette politique ne saurait être couronnée de succès que par une étroite collaboration entre les professionnels. La Hollande a obtenu des résultats satisfaisants sur base d'une collaboration volontaire. En outre, nous avons le « Bedrijfschap voor Visserijproducten » pour imposer une réglementation à défaut d'une base volontaire suffisante.

Dans le cadre du marché de Bénélux, cette politique de prix minima est une nécessité pour la pêche au chalut. Pour la réaliser, il faudrait que les deux pays disposent d'une organisation adéquate. Nous devons à la vérité de dire que cette organisation semble encore faire défaut en Belgique. Cette impression est d'ailleurs confirmée par le paragraphe du protocole d'Ostende que nous avons cité au début de cet exposé. Il s'agit de combler cette lacune au plus vite dans l'intérêt des deux pays. Exprimons donc l'espoir que le Congrès de la Mer soit le point de départ de contacts réguliers entre les milieux de la pêche belgo-hollandaise en vue de cette organisation. Ces contacts ne sauraient d'ailleurs se limiter à l'examen du problème des prix minima. Dans le cas d'un marché Bénélux, toute la politique de la pêche dans les deux pays devrait être coordonnée. Les considérations qui précèdent concernent exclusivement la situation du moment.

Or, nous devons viser plus loin et nous efforcer notamment d'obtenir une amélioration des possibilités d'écoulement par une intense propagande pour la consommation de poisson. Si l'on parvenait à augmenter celle-ci d'un kg. de poisson de mer frais et d'un kg. de hareng frais par an et par tête d'habitant et à associer davantage la Belgique à notre consommation de maatjes, les perspectives de la pêche maritime deviendraient sans doute plus favorables dans les deux pays. Dans cet ordre d'idées, nous pensons également à la possibilité de créer une demande complémentaire pour les apports de la pêche lointaine, qui pourraient être produits meilleur marché pour être mis à la disposition des couches de la population d'un pouvoir d'achat plus modeste.

Notons enfin que l'influence que la production d'un pays exercera sur celle de l'autre peut avoir des conséquences très heureuses. Le mouvement dans les deux pays ne sera jamais parallèle. L'extension du nombre des ports de pêche par rapport au marché intérieur élargi favorisera une meilleure répartition selon les quantités et selon les espèces. L'amélioration de l'assortiment qui en résultera favorisera l'augmentation de la consommation.

Nous pensons pouvoir résumer ce qui précède comme suit :

- 1) Les pêches belge et hollandaise se complètent de par leur structure différente;
- 2) Les branches de la pêche exclusivement exercées en Hollande, y compris la culture d'huîtres et de moules, pourraient tirer profit de la création d'un marché unifié, sans préjudice pour la pêche belge;
- 3) Le marché unifié bénéficiera également à la pêche commune au chalut, à condition de voir créer une réglementation commune au point de vue des prix minima ;
- 4) L'apport combiné des deux flottes améliorera l'assortiment offert au consommateur, grâce à une meilleure répartition des apports au point de vue des espèces et des quantités.